APRECIEREA TERMENULUI REZONABIL – RM vs CtEDO

Veaceslav BOTNARI, Facultatea de Drept

Termenul rezonabil de efectuare a acțiunilor procesuale, de soluționare a cauzei – o combinare de cuvinte utilizată tot mai abundent în ultimii ani. Abundența accentuată şi mai mult de criza politică, de-a lungul căreia nu rareori am auzit despre necesitatea alegerii preşedintelui în termen rezonabil. Îmbinarea „termen rezonabil" este pe larg întâlnită în legislația națională, dar totuşi care termen şi în ce circumstanțe este considerat rezonabil rămâne a fi o întrebare fără răspuns.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în interpretările sale include dreptul persoanei de a-i fi soluționată cauza într-un termen rezonabil în art.6 alin.(1) din CEDO.

Pentru aprecierea rezonabilității termenului trebuie examinate două chestiuni de bază: 1) durata procedurilor şi 2) rezonabilitatea acestei durate.

1. Pentru studiul duratei, se ia în considerare momentul în care a început şi momentul de încetare a termenului.

1.1. Astfel, începutul termenului, în cazurile civile, are în vedere inițierea unei proceduri judiciare, iar uneori, ca excepție, contestarea extrajudiciară a unui act care încalcă un drept civil. În cazurile penale, această perioadă începe a curge, de regulă, înainte de începerea unor proceduri judiciare şi poate fi momentul înaintării bănuielilor, momentul arestului sau momentul începerii acțiunilor de UP.

1.2. Sfârşitul termenului este marcat, în materie penală, de regulă, de data pronunțării sau aducerii la cunoştința persoanei a unei hotărâri, dar poate fi şi momentul încetării UP fără trimiterea cauzei în judecată. În ceea ce priveşte cauzele civile, atunci momentul finalizării termenului analizat este cel în care hotărârea a fost executată, executarea fiind în jurisprudența curții o componentă a procesului civil, deoarece convenția oferă şi asigură prin intermediul curții drepturi reale, şi nu iluzorii.

2. Pentru studiul rezonabilității termenului, Curtea apreciază următoarele aspecte:

- complexitatea cauzei;
- comportamentul părților;
- comportamentul autorităților:
- importanța cauzei pentru reclamanți.

Fiecare dintre acestea, deşi prezintă o importanță separată, sunt interpretate în ansamblu şi niciodată separat în vederea constatării violării art.6 alin.(1) din CEDO.

Prevederi identice de apreciere a rezonabilității termenului sunt prevăzute şi de legislația națională (art.192 CPC, art.20 CPP).

Deşi CtEDO nu stabileşte un termen expres, depăşirea căruia ar putea fi considerată ca încălcare a termenului rezonabil, legislația RM, pe lângă pre-

vederi de apreciere a termenului stabileşte şi unele termene exprese pentru anumite categorii de cauze, precum cele indicate la art.192 alin.(1^1), 413 alin.(5) din CPC, art.70 alin.(1^1), 163 alin.(1) din Codul de executare, art.67, 68, 70 Cod electoral, art.355 şi 360 Codul muncii, art.32 Legea contenciosului administrativ.

Aceste termene urmează a fi interpretate ca fiind termene rezonabile de soluționare a cauzelor respective şi instanţele urmează a soluționa aceste categorii de pricini în termenele indicate de legiuitor.

Trebuie menționat faptul că RM a pierdut o serie de cauze la CtEDO în baza art.6 alin.(1) al CEDO (a se vedea Cauzele Guşovschi, Cravcenco, Boboc, Pânzari, Deservire SRL ş.a.).

În jurisprudența sa, CtEDO a formulat o serie de recomandări statelor pârâte, în vederea neadmiterii în viitor a violării art.6 alin.(1) CEDO: mărirea numărului de magistrați; micşorarea numărului de magistrați în completele de judecată, pentru ca cu acelaşi număr de magistrați să fie formate un număr mai mare de complete de judecată; abilitarea judecătorului de instrucție cu dreptul de a judeca în fond anumite categorii de cauze; existența unei amenzi pe care instanța să o stabilească acelor participanți care acționează în justiție de o manieră dilatorie ori abuzivă; stimularea încheierii tranzacțiilor între părți prin restituirea totală ori parțială a taxei de stat. Bineînțeles nu toate aceste soluții sunt aplicabile RM, dar ele urmează a fi studiate în vederea ajustării funcționalității organelor de stat pentru soluționarea în termen rezonabil a pricinilor.

Un moment important în desfăşurarea raporturilor de apreciere a termenului rezonabil a fost condamnarea Poloniei în baza art.13 din CEDO pentru neacordarea unui remediu intern de apărare a unui drept garantat de convenție. Astfel, toate țările au fost puse pe jar de o asemenea decizie, deoarece majoritatea dintre ele nu aveau remedii de apărare contra încălcării termenului rezonabil, fiind în orice moment în pericol de a fi condamnate pe acest temei. În atare sens însă statele au reacționat destul de rapid în plan legislativ, multe dintre ele oferind cetățenilor dreptul de a cere constatarea încălcării termenului rezonabil, precum şi obținerea unei compensații. Astfel Spania în 2001, Croația în 2002, Austria încă din 1999, Cipru din 2001, Polonia în 2004 au acordat cetățenilor dreptul de a înainta acțiune în judecată pentru încălcarea termenului rezonabil, dar şi Moldova în 2011, care pe lângă acordarea dreptului de a înainta acțiune în judecată pentru încălcarea termenului rezonabil, a adoptat şi o lege privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătoreşti.

Recomandat
Gheorghe MACOVEI, lector, magistru